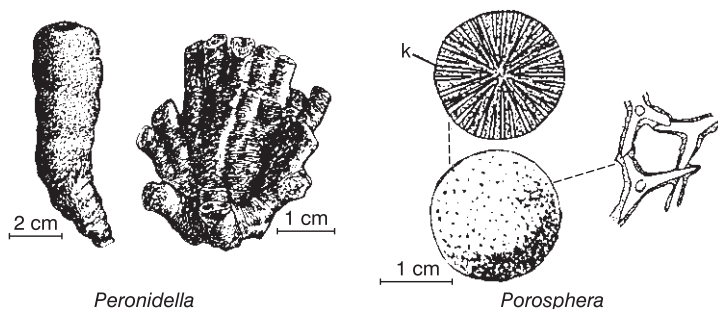

PRZYKŁADY RODZAJÓW GĄBEK WAPIENNYCH (ryc. 68)

Peronidella (triaskreda, powszechne w jurze) – małe gąbki (do 5–6 cm), cylindryczne lub maczugowate, mogące tworzyć krzaczkowate kolonie; jama centralna rurowata; powierzchnia zewnętrzna gładka; w szkielecie brak kanałów;

Porosphaera (kreda) – formy kuliste, o średnicy 1–2 cm, bez jamy centralnej; okrągłe otwory kanałowe pokrywają równomiernie całą powierzchnię; kanały rozmieszczone promieniście.

Ryc. 68. Gąbki wapienne – postać ogólna i powiększone elementy szkieletowe
k – kanały widoczne na przekroju

9.1.3. Gąbki szklistoszkieletowe (Hyalospongea)

Gąbki szklistoszkieletowe żyją wyłącznie w morzach, głównie na dużych głębokościach, dochodzących niekiedy nawet do 6000 m. Wytwarzają one opalowe igły trójosiowe, o osiach przecinających się pod kątem prostym. Igły mogą być rozmieszczone luźno w ich ciele lub też łączą się ze sobą, tworząc ażurowy, trójwymiarowy szkielet (ryc. 68).

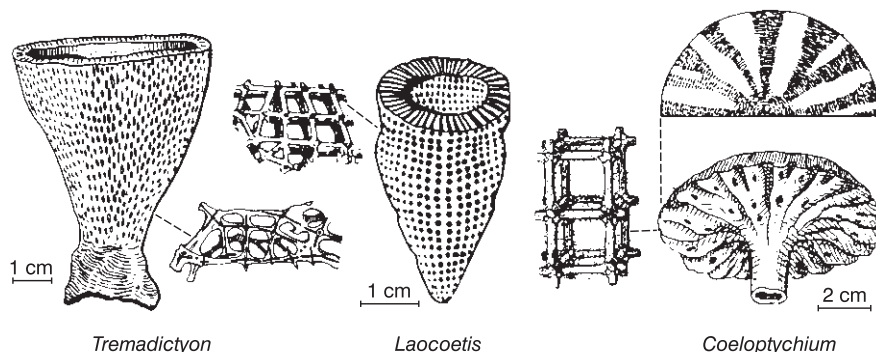
Gąbki szklistoszkieletowe znane są od kambru. Szczególnie bujnie rozwijały się w jurze i kredzie, w rozległych zbiornikach epikontynentalnych. Szereg pospolitych w tym czasie rodzajów jest znanych z wapieni jurajskich Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej oraz z utworów górnokredowych doliny środkowej Wisły, rejonu Opola i Krakowa.

PRZYKŁADY RODZAJÓW GĄBEK SZKLISTOSZKIELETOWYCH (ryc. 69)

Laocoetis (= *Craticularia*) (jura-miocen) – ciało w formie stożka, kubka lub pucharka; otwory kanałowe, na obu powierzchniach, ułożone w regularne pionowe i poziome rzędy;

Tremadictyon (jura) – duże gąbki lejkowate lub talerzowate; na obydwu powierzchniach duże, owalne lub prawie okrągłe otwory kanałowe, ułożone mniej więcej naprzemianlegle w podłużne rzędy;

Coeloptychium (kreda) – gąbka w kształcie grzybka, z górną powierzchnią płaską lub wklęsłą, o średnicy 10–20 cm; dolna strona płaska, pokryta grubymi, rozwidlającymi się żeberkami; na każdym z nich występują nieliczne, ułożone szeregowo otworki; nóżka stożkowa.

Ryc. 69. Gąbki szklistoszkieletowe – postać ogólna i powiększone elementy szkieletowe

9.1.4. Gąbki zmiennoszkieletowe (Demospongiaea)

Gąbki te zamieszkują zarówno płytkie, jak i głębokie baseny morskie. Występują także w zbiornikach słodkowodnych. Ich szkielet złożony jest z opalowych igieł i (lub) organicznych włókien. Pospolita w minionych epokach grupą tych zwierząt były gąbki kamienne (Lithistida), o zwartym szkielecie (ryc. 69), zbudowanym z różnego typu rozgałęzionych igieł, zwanych ogólnie desmami. Gąbki kamienne występują w Polsce najliczniej w osadach górnej jury Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej oraz w utworach kredy południowej Polski.

PRZYKŁADY RODZAJÓW GĄBEK ZMIENNOSZKIELETOWYCH (ryc. 70)

Astylospongia (ordowik-sylur) – gąbka mała, kulista z szeroką, płytką jamą centralną, do której uchodzą biegnące południkowo kanały; powierzchnia z promienistymi, nielicznymi bruzdami i nieregularnie rozmieszczonymi, okrągłymi otworami kanałowymi;

Siphonia (kreda) – maczugowate, kuliste, owalne, z nóżką lub bez; jama centralna głęboka, rurowata; otwory kanałowe bardzo małe, rozsiane równomiernie na całej powierzchni zewnętrznej;

Cnemidiastrum (ordowik-jura, pospolite w jurze) – gąbki talerzowate, miskowate lub maczugowate z wąską jamą centralną; zewnętrzna powierzchnia ścianki z promieniście rozchodzącymi się, prostymi lub krętymi bruzdami; małe otwory kanałowe na dnie bruzd.